

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

LUBIAŻ

1. Nazwa

**Historyczny układ ruralistyczny wsi wraz z terenem,
na którym jest znaczna ilość zabytków
archeologicznych**

2. Czas powstania

**pradzieje, 1053, 1177, 1212, 1241,
1432, 1502-1509, 1642, 1648-72,
1810, 1817, 1823-30, 1849, 1900,
1918-23, 1939, 1945**

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **WOŁOWSKI**

Gmina **WOŁÓW**

6. Współrzędne geograficzne

51°16'02"N 16°28'32"E

7. Użytkowanie obecne

**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: 1177, 1202, 1205 r. - Lubens, Lubensis; ok. pol. XVIII w. - Leubtis Staedtel i Closter Leubus; 1787 r. - Leubus; 1823 r. - Stadel Leubus i Kloster Leubus; 1829, 1830, 1845 r. - Kloster Leubus i Leubus Stadel; 1873, 1891, 1912, 1937, do 1945 r. - Leubus. **Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi:** Nazwa pochodzi od nazwy osobowej Lubięga. Nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy polskiej-pierwotnej.

Historia wsi i dóbr: W 1053 r. Kazimierz Odnowiciel osadza w Lubiążu benedyktynów z Cluny we Francji. Według innych źródeł benedyktynów osadził biskup wrocławski Walter z Malonne w 1150 r., 1108 lub 1109 r. Przepuszczalna data zniszczenia pierwotnego grodu książęcego podczas najazdu na Śląsk cesarza Henryka V- 1108 r. Przepuszczalna data przybycia do Lubiąża pierwszych cystersów-1174-1175 r. Przepuszczalna data przybycia do Lubiąża konwentu cysterskiego z opatem-1175 r. Fundator opactwa, książę Bolesław Wysoki, wystawia dokument zaświadcający o osadzeniu cystersów „na miejscu, które zwie się Lubiąż, a znajduje się przy starym grodzie nad rzeką Odrą położonym”. Książę nadaje ufundowanemu przez siebie klasztorowi miejscowość Lubiąż wraz z targiem - rynkiem oraz należącym doń kościołem Św. Jana Ewangelisty. Ok. 1200 r. w miasteczku Lubiąż powstał kościół św. Jana. Początkowo obejmował swym oddziaływaniem znaczny obszar: tereny Legnicy, Jawora, Strzegomia, Środy SI., Lubina. Jako pierwsza budowla kamienna powstał w 1208 r. kościół w Lubiążu (pozostał zeń kapitel kolumny, który służy jako miejsce na wodę święconą). W 1201 r. Książę Bolesław zostaje pochowany przed ołtarzem głównym w prezbiterium kościoła klasztorowego. Papież Innocenty III potwierdza przywileje i posiadłości opactwa. Opat lubiąski uzyskuje prawo sądu w dobrach klasztorowych. W 1206 r. Papież Innocenty III oddaje klasztor pod opiekę Stolicy Apostolskiej. W 1208 r. Kapituła wyraża zgodę na prowadzenie akcji osadniczej. W dniu 11.04.1211 r. Książę Henryk I zezwala okrętom klasztorowym na żeglugę i przewóz towarów bez cła na obszarze jego księstwa. Przywilej ten obejmuje przywóz śledzi z Pomorza raz w roku oraz przywóz soli z bratniego klasztoru dwa razy w roku. Książę potwierdził ten przywilej w 1222 r. W 1212 r. Książę Henryk Brodaty zwalnia targ w Lubiążu od wszelkich powinności prawa polskiego, a poddanych klasztorowych od obowiązku udziału w wyprawach wojennych. Ten fakt uznawany jest za nadanie Lubiążowi prawa targu. W 1218 r. Biskup wrocławski Wawrzyniec zatwierdził dziesięciny dla kościołów lubiąskich: p.w. św. Jakuba i św. Jana. W 1227 r. papież Grzegorz IX potwierdza oddanie klasztoru pod opiekę Stolicy Apostolskiej; potwierdza także wszystkie posiadłości opactwa. W 1323 r. W krakowskim traktacie pokojowym z dnia 10 sierpnia 1323 r. książę Bolesław Legnicki dobrowolnie zrezygnował z klasztoru w Lubiążu oraz zamku i miasta Wołowa. W 1241 r. najazd tatarski niszczy dobra klasztorne. W 1249 r. Lubiąż - osiedle targowe otrzymuje średzkie prawo miejskie. W 1267 r. Książę legnicki Bolesław potwierdza prawa klasztoru do przeprawy na Odrze i karczmy obok niej. W 1291 r. książę Henryk zezwala na budowę młynów. W 1322 r. klasztor posiada kopalnię złota koło Złotoryi. W 1311-1329 r. opat Rudolf buduje kaplicę, nazwaną później książęcą. Książę Bolesław II Legnicki przeznacza ją na swoje mauzoleum, ok. 1300-1330 r. budowa nowego, gotyckiego kościoła klasztorowego p.w. NMP. W 1352 r. Książę legnicki Bolesław III pochowany zostaje w Kaplicy Książęcej w kościele klasztorowym. W 1370 r. zakończenie sporu opata Bartłomieja z księciem Konradem II. Papież zaleca otoczenie klasztoru murem obronnym, czemu sprzeciwia się książę. XIV w. okres rozkwitu opactwa lubiąskiego. Na samym Śląsku klasztor posiada 65 wsi i 15 folwarków. Dalej jego włości ciągną się do Nakła i Oświęcimia. W dniu 30 czerwca 1432 r. husyci niszczą kościół klasztorowy i inne zabudowania klasztoru w Lubiążu, z wyjątkiem kościoła św. Jakuba i kilku budynków gospodarczych. Podczas najazdu ucierpiały także gospodarstwa założone przez klasztor: Rauske, Gliniany i Weinberg. Największe straty poniósł klasztor w swoich posiadłościach *Mittel Schlesien*. Z 30 dóbr klasztorowych tylko 5 zachowało swoje stodoły i zabudowania gospodarcze, 10 wsi zostało całkowicie spalonych, a 8 tylko częściowo, 7 ograbionych, a 6 kościołów spalono. Aby odbudować te wsie sprzedano 500 włók w okolicy Bolkowa. Wzmiankowane są oficyny dla służby i duże stajnie na dziedzińcu klasztorowym. W 1472 r. Książę żagański - głogowski Jan, Jerzy Albrecht oraz Konrad Ziębicko – Oleśnicki wypędzają zakonników i zajmują klasztor na zamek myśliwski; w pomieszczeniach klasztorowych mieszka służba dworska. W 1501 r. Władysław Jagiellończyk uwalnia klasztor od przemocy Jana Żagańskiego. W latach 1502-1509 trwa odbudowa klasztoru i kościoła. W 1509 r. teren klasztoru otoczono murami i fosą, zbudowano bramę wjazdową. W 1642 r. podczas wojny trzydziestoletniej, biblioteka, część archiwum oraz znaczna część wyposażenia zostaje wywieziona przez Szwedów do Szczecina. W 1679 r. cała biblioteka spłonęła w Szczecinie-prawdopodobnie została celowa zniszczona. W 1648-1672 r. po wojnie i powrocie z Wrocławia opat Arnolf Freiburger podejmuje odbudowę klasztoru i jego dóbr.

cd. załącznik nr 2

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023
Justyna Kość

